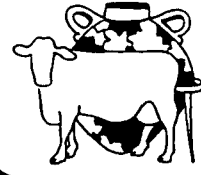

חדשות מן העבר

נקיון החלב

שלמה דורי – מוזיאון וארכיון הרפת, יפעת

הזהירו בה שלהבא עליהם להשגיח על נקיונם של הכלים. בתור תשובה.... התחילה לחרף ולבוות אותם ברותחים האנשים שהיו במקרה במחלבה. החבר ד. רצה להצדיק את עצמו ולקח את הדלי של ב. כדי להוכיח לכל הנוכחים ע"ד נקיון הדלי, וכשהחזיר את הדלי אז היא נתנה לו שלוש סטירות לחי.

חברים! למרות התנגדותנו הפרינציפיונית לכל משפט אדמיניסטרטיבי נאלצים היינו הפעם לאחוז באמצעים נמרצים ויוצאים מהכלל, כי במקרה שלפנינו יש לנו עסק עם אנשים שכל עונש מוסרי אחר לא היה מועיל. עד לדבר היסטורי של המשפחה זו עם תיק המשפטים שנוצטברו אצלנו במשך זמן מגורם במרחביה, מלבד הסקנדלים והבזיונות שגרמו להמושב טרם שמרחביה נכנסה להסדרות האמצעי של הרמת ידה אצלם דבר רגיל. כפי האמור לעיל תבינו שאם לא ננקוט בכל חומר הדין מקרה התפרצויות כאלו לאן נלך. הן ברור לכל שכל כוח האירגון שלנו הוא מבוסס על גובה המוסריות של מתישבנו, ואם מתחילות ירידות במחנה, ובפרט מקרה של מכות מבלי שום חרטה מצד המכה על מעשיו כי אם להפך יצטער שלא מכה יותר, אזי אנו נהפוך לכפר ערבי ולא למושב. קשה לנו גם להודיעכם שמשפחה זו איימה עלינו במסירת תלונה לממשלה. ובכן, תבינו עד כמה האטמוספירה זועזעה.

אנו חושבים שהברור הנזכר לעיל מספיק לכם והגנו מבקשים לאשר את החלטתנו, בתור יוצא

באדיבותו של החבר דן בריאון, מהארכיון של המועצה האזורית עמק יזרעאל, קיבלנו מכתב של מושב מרחביה למרכז החקלאי; המכתב נשלח באוגוסט 1927. אנו מביאים את הנוסח המקורי, בלשון של הימים ההם, תוך השמטת שמות המעורבים.

"למרכז החקלאי תל-אביב

ח.ג.

...במשך חודש יולי ש.ז. קרו מקרים תכופים של החמצת החלב. הדבר הגיע לידי זה שמחלקת התוצרת סרבה בהחלט לקבל את החלב מהמחלבה שלנו, שהוא לע"ע המוסד היחידי של קיומנו. יום קבלנו בחזרה את החלב מגובן.

מתוך המכתבים הרצופים בזה תראו את אמיתות דברנו. התחלנו לחפש סיבות, הזמנו כדים חדשים הכנסנו תיקונים שונים במחלבה, אבל הכל לא הועיל, ההחמצה נמשכת..... לחפש את הסיבות מחוץ למחלבה, ז.א. ביקורים ברפתות, בדיקת הכלים של החלבנים במובן הנקיון וכו' בכל הדברים טפל ועד המחלבה שחבריו הסתדרו בעבודה זו ע"פ תור. והנה ביום ששי ט"ו תמוז, בזמן שהיה תורו של חבר ועד המחלבה ש. מילא את תפקידו ובדק את הכלים שהחלבנים הביאו בהם את כדי החלב למחלבה ומצא שהכלי שה' ב. ה... הביאה בו חלב היה בלתי נקי לגמרי. החלב מכילי זה עלול להחמיץ את כל החלב. החלב אמנם נתקבל וקבלה קבלה לפי הסדר ורק

מגינים עליהם.

זלמן רבר, החתום בשם המושב על המכתב, איש העליה השנייה, היה מנהל הרפת של תחנת הנסיונות בן-שמן ולימד עשרות רפתנים בארץ את תורת גידול הבקר (בין תלמידיו היתה מרים ברץ ויעקב אורי), היה ממייסדי מושב מרחביה. עליו פירסמתי בזמנו דשימה מפורטת.

החלב

מהכלל שאנו חושבים אותו לרגע הנוכחי בתור תנאי הכרחי לשמירת ארגונו הכללי פה.

בב"ח זלמן רבר"

לבסוף שתי הערות: היום לא מסתכנים מפקחים על טיב החלב בסטירות לחי. הקנסות הכבדים על חלב בסטנדרטים נמוכים מהנדרש

הספקת החלב בירושלים של תמול שלשום

יוגל רוזנטל וברוך רוזן

המעבדה למחקר החלב ומוצריו, מינהל המחקר החקלאי, מרכז וולקני, בית דגן

בחליבה, אולם בכל פעם יצאנו חבולים מבעיטותיהן של העזים הסוררות" (1). כן היתה קיימת בעיית המחסור במוצרי חלב כשרים. מציאות זאת הביאה סוחרים יהודים, כבר במחצית המאה הקודמת, לעבור לעסקי חלב ששכרם היה בטוח בצדם. אך נטילת פרנסה מגויים תחת שלטון מוסלמי, לפעמים עוין, לא היתה קלה. בין חלוצי תעשיית החלב היהודית בעיר היתה משפחת אירמוזה שהגיעה לירושלים לאחר גירוש ספרד. המשפחה נכנסה לשותפות עם משפחת חלבנים מוסלמים ותיקה, אבו כליל, שחלקם היו תושבי ירושלים וחלקם מכפרי הסביבה. מרכז תעשיית תוצרתם, גבינות ויוגורט, היה בחורבת בית הכנסת 'הרמב"ן' שבין החומות, שהפכה למחלבה. הפריחה והשגשוג שבעסק הביאו למשפחת אירמוזה כבוד ויוקרה וכך הפכה לאחת המשפחות המיוחסות ביישוב הירושלמי. גם משפחת חפץ שכנה בירושלים דורות רבים. חלק ממשפחה זאת עסק במסחר בתבואות, פירות, יין, עופות וביצים, וחלק עסק בתוצרת חלב. בחודשי ההמלטה היו יוצאים להביא חלב, כאשר שליח בית דין מצטרף אליהם לאשר בחותם שהחלב כשר למהדרין. הם נעזרו על ידי שתי משפחות עולים מבולגריה ומתורכיה בעשיית גבינה בולגרית וקאצ'קאבל. "התחרות שקמה בין המחלבות

המצב בירושלים מלפני מלחמת העולם הראשונה היה שונה מכל יישוב יהודי אחר בארץ. העיר היתה מאוכלסת בקביעות על ידי יהודים במספר יחסי גדול, מאז ומתמיד. אוכלוסיה שורשית זאת היתה משולבת במסד התורכי והערבי עד כדי הסתערבות, בד בבד עם שמירה קנאית על זהות יהודית. בהתאם לדיני ישראל, חלב גוי הוא בחזקת לא כשר, אלא אם הקונה היהודי נוכח בזמן החליבה להבטיח את זהות הבהמה המניבה. אי-לכך נהגו בעלי עדרים מוסלמיים להביא את עדריהם לסביבת מגורי היהודים ומכרו את החלב ישר מן העטין לקונה. מחוץ לזיהום שהביאו עזים וכבשים לסמטאות שבין כך ובין כך היו מזוהמות, מכרו הבעלים את החלב כשחציו קצף במחירים יקרים. יעקוב יהושע, אביו של הסופר א.ב. יהושע, מתאר באופן ציורי את המצב: "החלב דאו לא בא ארוז בבקבוקים או בשקיות חתומות. הוא היה חלב טרי הנחלב יום יום מעטיניהן של כבשים ועזים. פעמיים ביום פקדו החלבנים עם עדריהם את שכוונתינו. בבוקר ובערב, החלבן היה עובר עם עדריו ומכריו על בואו. אמותינו יצאו מבתיהן עם כדיהן והחלבן היה כורע ליד הכבשה או העיזה, חולב אותן ישר לתוך הכד, כשאנחנו הילדים היינו משמשים לו, לחלבן, כוח עזר בכך שהיינו אווזים בראשיהן וברגליהן של העזים המתמרדות. לפרקים נסינו גם אנו את כוחנו